

Hoofdstuk 4:

De algemene brieven en Openbaring

1.	<i>Korte inleiding algemene brieven</i>	p.65
2.	<i>Jakobus</i>	p.65
3.	<i>1 Petrus</i>	p.68
4.	<i>2 Petrus</i>	p.71
5.	<i>1 Johannes</i>	p.74
6.	<i>2 Johannes</i>	p.76
7.	<i>3 Johannes</i>	p.77
8.	<i>Judas</i>	p.77
9.	<i>Openbaring</i>	p.79

1. Korte inleiding op de algemene brieven

De naam ‘algemene brieven’ (of katholieke brieven) is niet toevallig gekozen. Deze brieven zijn namelijk niet aan een bepaalde gemeente of persoon geschreven (zoals de brieven aan de Filippenzen of Titus), maar ze zijn bedoeld als rondzendbrieven. Ook Paulus’ brieven werden rondgezonden, maar ze waren in de eerste plaats bedoeld voor een bepaalde gemeente of persoon.

Opvallend hierbij is, dat de twee laatste brieven van Johannes tot de algemene brieven behoren, maar wel geadresseerd zijn aan bepaalde mensen (2 Johannes aan ‘de uitverkoren vrouw en haar kinderen’; 3 Johannes aan ‘de geliefde Gajus’). Men heeft deze brieven bij de algemene brieven gezet, omdat ze bij 1 Johannes horen.

De volgorde van de algemene brieven moet waarschijnlijk gezocht worden in Galaten 2:9. Daar wordt eerst Jakobus genoemd, dan Kefas (Petrus) en als laatste Johannes. Over de autoriteit van Judas volgt meer als het boek besproken wordt.

Er zijn in deze brieven zeer grote gelijkenissen qua inhoud:

Crisis (verdrukking) is een belangrijk thema in Jakobus, 1 Petrus, Openbaring

– *moeilijkheden van buitenaf*

Conflict (dwaalleer) is een belangrijk thema in 2 Petrus, Juda, Johannes, Openbaring

– *moeilijkheden van binnenuit*

2. Jakobus

a) Opbouw

Kort

1:1-18	Beproeving van het geloof
1:19-5:6	Kenmerken van het geloof
5:7-20	Overwinning van het geloof

Uitgebreid: chiasme¹

1:1-8 De noodzaak van volharing

1:9-11 De ijdelheid der rijkdom

1:12-18 God stuurt geen verzoeken

1:19-25 Positieve houding t.o.v. Gods woord

1:26-4:10 De ware godsdienst (centraal thema)

controle over de tong (1:26)	→	uitwerking (3:1-12)
goede werken doen (1:27a)	→	uitwerking (2:1-26)
geheiligde levenswandel (1:27b)	→	uitwerking (3:13-4:10)

4:11-12 Negatieve houding t.o.v. Gods woord

4:13-17 God wil leiding geven

¹ DE KEGEL G., VLEUGELS G. *Achtergronden bij de Algemene brieven en het boek Openbaring*. Brochure uitgegeven door Evangelische Christengemeenten Vlaanderen. p.6

5:1-6 Het oordeel over onrechtmatig verkregen rijkdom

5:7-20 De noodzaak van vervulling

b) Jakobus

Er zijn in het Nieuwe Testament een aantal mannen met de naam Jakobus, maar de schrijver van deze brief is Jakobus, de broeder des Heren (Matt.13:55; Mc.6:3; Gal.1:19). Het gaat hier over de Jakobus, die in Matt.13:55 en Mc.6:3 genoemd wordt als broer van Jezus. Eerst geloofde hij niet, maar in Hand.1:14 worden Maria en zijn broers (waarbij we Jakobus kunnen plaatsen) genoemd onder de gelovigen. Uit Hand.12:17, 15:13 en Gal.2:9,12 kunnen we opmaken dat Jakobus één van de leiders van de gemeente in Jeruzalem was. De traditie wijst Jakobus, de broer van Jezus, ook aan als schrijver van dit boek. Hij werd ‘de Rechtvaardige’ genoemd en stierf een gewelddadige marteldood. Volgens Flavius Josephus werd hij in 62n.Chr. gestenigd² (onder procurator Albinus; onder het hogepriesterschap van Annas of Ananus).

Men gaat er vanuit dat deze brief gericht is aan joodse gelovigen. Enerzijds omwille van de aanspreking ‘twaalf stammen in de verstrooiing’, dat wil zeggen de Joden die verspreid in de toen bekende wereld woonden. Anderzijds omdat Jakobus zegt dat ze samenkomen in een ‘synagoge’, omdat de brief joodse toespelingen heeft (5:4 is daar een heel duidelijk voorbeeld van) en omdat er niets wordt gezegd over slavernij of afgoderij (iets wat bij Paulus aan gemeenten met vooral heidenen, als Korinte, Efeze of Kolosse, duidelijk aanwezig is). Aangezien Jakobus de schrijver van de brief is, is een joods publiek ook heel logisch. Hij hield zich vooral bezig met Joden (Gal.2:9).

Waarschijnlijk is deze brief als eerste van het Nieuwe Testament geschreven. Men gaat uit van 46n.Chr. als schrijfdatum

c) Boodschap

Volgens Jakobus moet geloof gevolgen hebben voor ons leven, ons gedrag. Onder beproevingen wordt duidelijk of iemand werkelijk gelooft, maar ook door iemands werken. De dingen die iemand doet, zijn een graadmeter voor het geloof. Zo moet geloof consequenties hebben op vlak van de tong, wijsheid, hartstochten en omgaan met geld. Sommigen zien Jakobus als een aaneenrijging van aparte thema’s die niet veel met elkaar te maken hebben. We kunnen echter de boodschap van Jakobus terugvoeren tot één grondthema: de verbondenheid van geloof en daaruit voortvloeiende werken.

Jakobus is heel hard in zijn bewoordingen. Hij zegt dat twijfelaars niet moeten verwachten iets van God te krijgen (1:6-8). Als iemand zijn tong niet in bedwang kan houden, is zijn godsdienst waardeloos (1:26). Met de tong loven wij God en vervloeken wij mensen (3:9). Als er naijver en zelfzucht in uw hart is, dan is er iets ongeestelijk, duivels in u (3:14-15). Over rijken zegt hij dat hun rijkdom verrot is en hun klederen door de mot aangevreten, hun goud en zilver is verroest (5:2-3).

² JOSEPHUS FLAVIUS, vertaling van William Whiston. *Antiquities of the Jews, book 20, chapter 9.*

d) Een strooien brief

Luther noemde deze brief een strooien brief. Hij had vooral een probleem met 2:14-26, omdat dat, volgens hem, in tegenspraak was met wat Paulus zegt over rechtvaardiging door het geloof. Niet alleen Luther heeft dat probleem... ook een aantal mensen in onze tijd is die mening toegedaan.

Het verschil zit in het publiek waaraan Jakobus en Paulus schrijven.

- *Jakobus schrijft aan mensen die vinden dat een geloof zonder veel concrete gevolgen best mogelijk is. Daarom moet hij benadrukken dat geloven samengaat met werken. Jakobus schrijft daarom ook dat Abrahams geloof samenwerkte met zijn werken. Hij geloofde en legde daarom Isaak op het altaar.*

- *Paulus schrijft aan mensen die menen dat het mogelijk is om 'hun hemel te verdienen' door te werken. Daarom moet hij benadrukken dat geloven voorafgaat aan de werken. Hun werken halen niets uit, als er geen geloof is. God wil geloof zien. Trouwens, ook Paulus heeft het over werken, met het geloof als basis. Hij schrijft toch over een nieuwe mens (met bijbehorende werken), leven uit de Geest en niet uit het vlees, ...*

Zowel Jakobus als Paulus schrijven dat geloof nodig is en dat werken, als gevolg van geloof, nodig zijn. De nadruk verschilt, maar de basis is hetzelfde.

e) Het onderwijs van Jezus

Jakobus gebruikt heel vaak onderwerpen en beelden uit Jezus' onderwijs, vooral uit de bergrede. Hieronder een lijst van de onderwerpen/beelden en waar ze voorkomen.

1:2	Blijdschap te midden van beproevingen (Mt.5:10-12)
1:4	De oproep tot volmaaktheid (Mt.5:48)
1:5	De bede om goede gaven (Mt.7:7)
1:6	Niet twifelen (Mt.21:21)
1:11	Zon verschroeit het gras (Mt.13:6)
1:17	Goede gaven komen van boven (Mt.7:11)
1:20	De waarschuwing tegen de toorn (Mt.5:22)
1:22	Hoorders en daders van het Woord (Mt.7:24-27)
1:25	Zalig zij die doen (Joh.13:17)
1:27	Zorg voor noodlijdenden (Mt.25:35)
2:5	Zalig de armen (Luc.6:20)
2:8	Naasten liefhebben als uzelf (Mt.22:39)
2:10	Het onderhouden van de hele wet (Mt.5:19)
2:13	Het bewijzen van barmhartigheid (Mt.5:7)
2:14	Geloof, maar ook werken (Mt.7:21)
2:15	Zorg voor noodlijdenden (Mt.25:35)
2:16	Gaat heen in vrede (Mc.5:34)
2:19	Boze geesten geloven ook dat God bestaat (Mt.8:29)
2:21	Doen wat Abraham deed (Joh.8:38)
2:23	Geloof als Abraham (Joh.8:39)
3:1	Strenger oordeel ontvangen (Mc.12:40)
3:6	Tong/mond maakt de mens onrein (Mt.15:11)
3:12	Aan vruchten hen kennen (Mt.7:16)
3:18	Het stichten van vrede (Mt.5:9)
4:4	De vriendschap met de wereld en vijandschap tegen God (Mt.6:24)
4:9	Lachen in wenen (Lc.6:25)
4:10	Het nederig zijn (Mt.5:5)
4:11-12	De ander niet veroordelen (Mt.7:1-5)
4:13	Leven met het oog op morgen (Lc.12:19)
4:17	Wel weten en niet doen is een zonde (Lc.12:47)
5:2	De mot en de roest die de rijkdom verteren (Mt.6:19)

5:5	Op aarde weelderig (Lc.16:19-25)
5:9	Rechter staat voor de deur (Mt.24:33)
5:10	Het voorbeeld van de profeten (Mt.5:12)
5:12	Tegen het zweren van eden (Mt.5:33-37)
5:14	Zalven met olie (Mc.6:13)
5:15	Genezing (Mc.16:18)
5:17	Elia en de droogte (Lc.4:25)
5:20	Zondaar terechtwijzen (Mt.18:15)

f) Jakobus 4:8 Gij die innerlijk verdeeld zijt (dipsuchos)

‘Gij die innerlijk verdeeld zijt’ is een heel typerende uitdrukking als je Jakobus leest. Hij verwijt zijn lezers (en ons dus ook) dat ze innerlijk verdeeld zijn (1:8, 4:8). Aan de ene kant neigen ze naar God, maar aan de andere kant ook naar wat niet van God is. In het Grieks staat er ‘dipsuchos’. Letterlijk vertaald betekent ‘dipsuchos’, twee zielen. Jakobus zegt tegen mensen die innerlijk verdeeld zijn, die twee zielen hebben, dat ze hun harten moeten zuiveren. Enkel wat van God is, hoort thuis in ons. Jakobus gebruikt in dat verband heel vaak het woord ‘volkomenheid’ (teleia – doel, einde; Jak.1:4) als tegenpool van ‘innerlijke verdeeldheid’ (dipsuchos).

In dat verband is het heel mooi om Psalm 86:11c aan te halen:

Verenig mijn hart om Uw Naam te vrezen.

David bidt dat zijn hart verenigd zal zijn, niet innerlijk verdeeld. Hij kende blijkbaar dat gevoel ook van innerlijk verdeeld te zijn. Zoals David bad, mogen wij ook bidden.

g) Diatribe

In Romeinen en Galaten zijn we deze stijl al tegengekomen. Paulus stelt daar regelmatig een vragen aan een fictief persoon (of aan een groep) buiten de brief. Ook hier vinden we een diatribe terug. In 5:1-6, waar Jakobus de rijken aanspreekt op hun rijkdom, maar ook op andere plaatsen (bv.: 2:4,14,19,21,25; 3:11; 4:1; ...)

h) Ziekenzalving

Graag verwijst ik hierbij naar een apart geschreven stuk over ‘Ziekenzalving in de gemeente’.

3. 1 Petrus

a) Opbouw³

1:1-2:10	Lijden in het licht van onze roeping <i>1:3-12 Levende hoop</i> <i>1:13-21 Consequentie: heiliging</i> <i>1:22-25 Levende woord</i> <i>2:1-3 Consequentie: broederliefde</i> <i>2:4 Levende steen</i> <i>2:5-10 Consequentie: priesterlijke dienst</i>
2:11-4:11	Lijden in het voetspoor van Christus

³ DE KEGEL G., VLEUGELS G. *Achtergronden bij de Algemene brieven en het boek Openbaring*. Brochure uitgegeven door Evangelische Christengemeenten Vlaanderen. p.11

2:11-17 *Onze houding t.o.v. de waarheid*
2:18-25 *Onze houding t.o.v. de werkgevers*
3:1-7 *Onze houding t.o.v. de huwelijkspartner*
3:8-4:6 *Onder houding t.o.v. ongelovigen*
4:7-11 *Onze houding t.o.v. medegelovigen*

4:12-5:14 Lijden in het licht van de wederkomst van Christus
4:12-19 *Lijden in het licht van het komende oordeel*
5:1-4 *Lijden in het licht van de beloning voor onze dienst*
5:5-9 *Het belang van nederigheid en waakzaamheid*
5:10-14 *Gods genade als afdoende hulpmiddel tegenover lijden*

b) Petrus

Er wordt door velen getwijfeld of Petrus deze brief inderdaad geschreven heeft. Toch geeft Petrus 1:1 (Petrus, een apostel van Jezus Christus) al getuigenis dat het inderdaad Petrus is die deze brief geschreven heeft. De vroege kerk heeft ook nooit aan het auteurschap getwijfeld en dat moet voor ons ook een reden te zijn om niet te twijfelen.

De voornaamste reden om te twijfelen aan Petrus' auteurschap, is dat hij een ongeletterde en eenvoudige man (Hd.4:13) was. Het Grieks van 1 Petrus getuigt, volgens de kenners, van 'buitengewoon goede beheersing van het Grieks'. De schrijver gebruikt een groot aantal woorden die maar één keer in het NT voorkomen en heeft ook een grondige kennis van de Septuaginta⁴.

Zou Petrus toch 1 Petrus geschreven kunnen hebben? Wel, Petrus kwam uit Betsaïda (Joh.1:45), een belangrijke haven aan het meer van Galilea. Betsaïda lag dicht bij Decapolis, een gebied met tien Griekse steden. Betsaïda (en Galilea in het algemeen) was daarom, volgens sommigen, in die tijd tweetalig gebied – men sprak er Aramees en Grieks. Dat is een mogelijke verklaring voor Petrus' kennis van het Grieks. Het is ook mogelijk dat Sylvanus/Silas de brief geschreven heeft en het Grieks van Petrus 'gestyled' heeft.

Petrus schreef deze brief aan 'de vreemdelingen in de verstrooiing in Pontus, Galatië, Kappadocië, Asia en Bitynië'. Het gaat dus om mensen in Klein-Azië. Doorheen de brief wordt duidelijk wie Petrus bedoelt met vreemdelingen. Joden (2:12), heidenen (2:10), slaven (2:18), eenvoudige burgers (2:13-17), vrouwen (3:1) en mannen (3:7).

Deze mensen in Klein-Azië hadden te maken met beginnende christenvervolging (4:12; 8:8,9). In 2:14-17 schrijft Petrus in positieve bewoordingen over de overheid. Daaruit kunnen we afleiden dat de vervolging nog niet zo groot was. Het lijkt er dus op dat de brief geschreven is vóór of tijdens Nero, in een periode waarin de vervolging dreigende was, maar nog niet uitgebroken.

Bij 1 Petrus moeten we ons ook de vraag stellen van waaruit Paulus schreef. In 5:13 wordt 'Babylon' aangegeven. Er zijn drie mogelijkheden:

- *Letterlijk Babylon in Mesopotamië (huidig Irak). Historische bronnen laten doorschemeren dat er in de eerste eeuw een joods-christelijke gemeenschap was, maar er is niets bekend over Petrus' aanwezigheid.*
- *Een cryptische omschrijving voor Rome. Petrus is er zeker geweest en heeft er gepredikt. De oud-kerkelijke overlevering zegt ook dat hij daar de marteldood*

⁴ De belangrijkste Griekse vertaling van het Oude Testament; gemaakt in de derde eeuw v.Chr. in Alexandrië.

gestorven is (dit wordt weliswaar aangevochten). In Openbaring wordt ook gesproken over Babylon, wat dan gelijkgesteld wordt met Rome. Sommigen beweren dat deze gelijkstelling pas na 70n.Chr. gebruikt werd, namelijk na de verwoesting van de Tempel. Het is hoe dan ook zo, dat tussen Babylon en Rome een vergelijking te trekken valt op vlak van decadentie en goddeloosheid. De gelijkstelling wordt ook ondersteund door tradities uit de tweede en vierde eeuw.

- Er bestond ook een Romeinse garnizoensplaats in Egypte met de naam Babylon. Het is echter onwaarschijnlijk dat de brief daar geschreven is, omdat er geen aanwijzingen zijn dat Petrus daar geweest is.

c) Boodschap

Lijden is de rode draad van 1 Petrus. De gelovigen moeten nu al lijden dragen, maar worden door Petrus voorbereid op meer lijden. Ze worden aangemaand het voorbeeld van Christus te volgen. Petrus maakt ook duidelijk dat er heerlijkheid volgt na het lijden. Het lijden is niet het einde; wij hebben een ongelooflijke hoop om naar uit te zien.

d) 1 Petrus 1:14 Voegt u (suschematidzomenoi)

Een andere mooie Griekse uitdrukking is 'suschematidzomenoi'. In dit gedeelte zegt Petrus dat zijn lezers zich niet mogen voegen naar hun vroegere begeerten. Dat 'voegen' staat in het Grieks als 'suschematidzomenoi'. Wij zien daar het woord schema of patroon in. Het komt hierop neer dat we het schema, het patroon van een leven zonder God niet moeten hebben. Een leven met God heeft een ander schema, een ander patroon. In v.15-16 zien we hoe dat schema met God eruit ziet: een heilig leven, in heel onze wandel. Aan de ene kant staat een schema van een leven zonder God, aan de andere kant een schema van een leven met God, een heilig leven.

e) 1 Petrus 2:4-8 De hoeksteen... en uitverkiezing?

De hoeksteen of letterlijk de 'steen bestemd voor de hoek', de steen die twee muren van een bouwwerk aan elkaar verbindt. Dat is m.a.w. de belangrijkste steen in een bouwwerk. Als je die steen wegneemt, stuikt het hele gebouw in elkaar. Geestelijk gezien kan je twee kanten uit. Ofwel zie je Jezus als hoeksteen (zoals Hij ook in het Oude Testament aangekondigd werd – zie citaat in 1 Pet.2:6) en word je zelf een steen in het bouwwerk dat rond Jezus opgetrokken wordt (1 Pet.2:5). Ofwel zie je Jezus niet als hoeksteen en wordt het een steen des aanstoets, een uitstekende steen (niet in de positieve betekenis van het woord), waaraan je je stoot, pijn doet. Dit pijn doen, doelt op Gods straf die volgt op hun ongehoorzaamheid.

De twee muren van het bouwwerk kunnen we in de context van Ef.2:11-22 zien. Daar staan de twee muren voor de Joden en de heidenen. Van die twee muren, wordt één gemeente, één bouwwerk gemaakt, door het werk van Jezus, de hoeksteen.

Nog één opmerking over de hoeksteen en de mensen die er een steen des aanstoets van maken. In v.8 staat over deze mensen:

'waartoe zij ook bestemd zijn' of 'tot wat zij ook gesteld zijn'

Betekent dit dat God hen bestemd heeft om zich te stoten aan de hoeksteen? Dit heeft iets weg van uitverkiezing. Ik denk dat we de menselijke ongehoorzaamheid en Gods afwijzing moeten zien als twee kanten van een muntstuk. Rom.1:18-32 laat zien hoe mensen God niet

aanvaarden. Daarom geeft God hen over aan ongehoorzaamheid. Het lijkt hier eerder een soort wisselwerking te zijn. Zo moeten we, mijns inziens, Petrus' woorden ook opvatten. Graag verwijs ik naar een stukje uit 'Meer Geest in de gemeenten'⁵ waar Ouweneel het ook heeft over uitverkiezing. Hij heeft er onder meer over Noach. Noach vond genade in de ogen deze Heren en verder staat er dat hij wandelde met God. Is de genade een gevolg van het wandelen met God of het wandelen met God een gevolg van de genade? Zijn conclusie is, en dat is ook (nederig) de mijne, dat de twee naast elkaar staan.

f) 1 Petrus 3:18-22 Jezus, de geesten in de gevangenis en Noach

Het probleem met dit gedeelte is dat het nergens anders in de Bijbel te vinden is. En het is ook, op zijn zachtst gezegd, vreemd. Jezus die gaat prediken aan geesten in de gevangenis. Prediken aan geesten? In welke gevangenis?

Er zijn twee basisvisies over dit stuk.

1) Jezus is naar de hel gegaan, tussen Zijn dood en opstanding, om aan de geesten in de gevangenis (engelen die ongehoorzaam waren in Noachs tijd – zie Gen.6:1-4) Zijn overwinning te proclameren. Petrus wil hiermee duidelijk maken dat Jezus aan de rechterhand van God zit en iedereen onderworpen heeft. Zijn prediking in de hel is daarvan het bewijs.

2) Jezus sprak, in de Geest, door Noach aan diens tijdgenoten (vgl. 2 Sam.23:2) om hen ervan te overtuigen in God te geloven (2 Pet.2:5 – Noach wordt 'prediker' genoemd). De geesten in de gevangenis zijn mensen die door de zondeval gestorven zijn en in Petrus' tijd al in de hel zaten. Petrus maakt hiermee duidelijk dat we over God moeten vertellen in moeilijke situaties en dat de Geest spreekt door ons.

Daarna volgt een vergelijking over de ark. De ark is een beeld van de redding van het water (de straf van God). Zo is de doop ook een beeld van de redding van de dood (de straf van God). Deze redding is mogelijk, op basis van de opstanding van Jezus Christus.

In schema:

<i>oude wereld</i>	→	<i>water (straf)</i>	→	<i>ark</i>	→	<i>nieuwe wereld</i>
<i>oud leven</i>	→	<i>dood (straf)</i>	→	<i>doop</i>	→	<i>nieuw leven</i>

4. 2 Petrus

a) Opbouw

1:1-2	Inleiding
1:3-21	Christelijke karaktervorming
2:1-33	Valse profeten en dwaalleraars
3:1-16	De dag des Heren
3:17-18	Slot

b) Petrus

Zoals er discussie is over de vraag of Petrus de eerste brief geschreven heeft, is er ook discussie over de tweede brief. De brief zelf is duidelijk.

2 Petrus 1:1: 'Simeon Petrus, een dienstknecht en apostel van Jezus Christus'.

2 Petrus 1:17-18: Petrus is ooggetuige van Jezus' verheerlijking op de berg

⁵ OUWENEEL, W.J. *Meer Geest in de gemeenten*. Medema, Vaassen. 2004, p.67-69

De discussie is ontstaan, omdat 2 Petrus in de eerste eeuwen niet door alle christenen erkend werd. Het was één van de zogenaamde antilegomena⁶. Daartoe behoorden ook Jacobus, 2 en 3 Johannes, Judas, Openbaring en Hebrëen. 2 Petrus werd door weinig kerkvaders aangehaald. Pas in de 3e eeuw werd het door Origenes en Clemens geciteerd.

Een tweede reden voor twijfel is dat 1 en 2 Petrus van elkaar afwijken qua stijl en woordgebruik. 1 Petrus is geschreven in zeer rake, sobere, duidelijke en hoogstaande taal. 2 Petrus heeft een soort overdreven barokstijl (2:18).

We moeten ons de vraag stellen of deze redenen echt steek houden. Voor mij niet. 2 Petrus 3:1 verwijst naar een eerder geschreven brief (wat dus waarschijnlijk 1 Petrus is). Ook hier wordt Simeon Petrus, apostel van Jezus Christus als schrijver genoemd. De vroege kerk heeft heel wat brieven niet aanvaard en bestempeld als pseudepigrafisch⁷, maar deze brief niet. Het verschil in schrijfstijl kan geweten worden aan de invloed van een secretaris (bv. Sylvanus in 1 Petrus), maar toegegeven, dat is speculatie.

Deze brief werd korte tijd vóór Petrus' dood geschreven (2 Pet.1:14). Wanneer dit juist was, is niet zeker. Er wordt aangenomen dat dit ergens tussen 64 en 66 n.Chr. was. In ieder geval vóór 69n.Chr.

Er is in de brief geen enkele informatie dat die op een andere plaats dan 1 Petrus geschreven werd. Aangezien 1 Petrus in Rome werd geschreven, is het logisch dat deze brief ook in Rome geschreven. Dit wordt ondersteund door de traditie die zegt dat Petrus in Rome gestorven is.

Petrus schreef zijn tweede brief waarschijnlijk aan hetzelfde publiek als in zijn eerste brief, namelijk aan bijna alle gemeenten in Klein-Azië (het huidige Turkije). Daar zijn een paar argumenten voor. Het eerste argument vinden we in 2 Pet.3:1, waar Paulus verwijst naar een eerdere brief, waarschijnlijk 1 Petrus. Een tweede argument is dat de brief op heel korte tijd verspreid was in Klein-Azië. En het laatste argument is dat Klein-Azië één van de broedplaatsen was van de gnostieke tendensen waartegen Petrus opkwam.

c) Boodschap

Groei is een belangrijk element in deze brief. Deze groei is mogelijk door Gods goddelijke kracht. En groei zorgt voor karaktervorming. Daarnaast is het belangrijk om valse leraren en dwaalleraars te onderkennen. Zij maken dat groei stopt en brengen christenen af van hun weg met God. Als laatste boodschap onderstreept Petrus het uitkijken naar de dag des Heren. God talmt niet.

d) 2 Petrus 3:8-9

Petrus citeert Psalm 90:4, een psalm van Mozes. Bij de Here is één dag als duizend jaar en duizend jaar als één dag. Op basis van dit vers zijn al veel theorieën, waaronder theorieën over de eindtijd, geopperd. Mijns inziens gaat het hier eerder over Gods tijdbeleving – als we al van beleving kunnen spreken. God is buiten tijd en ruimte. Hij is niet gebonden aan tijd. Hij was en is en zal zijn, op wat voor ons 'dit moment' is. Als God buiten tijd is, is het ook logisch dat voor Hem duizend jaar als één dag is en andersom.

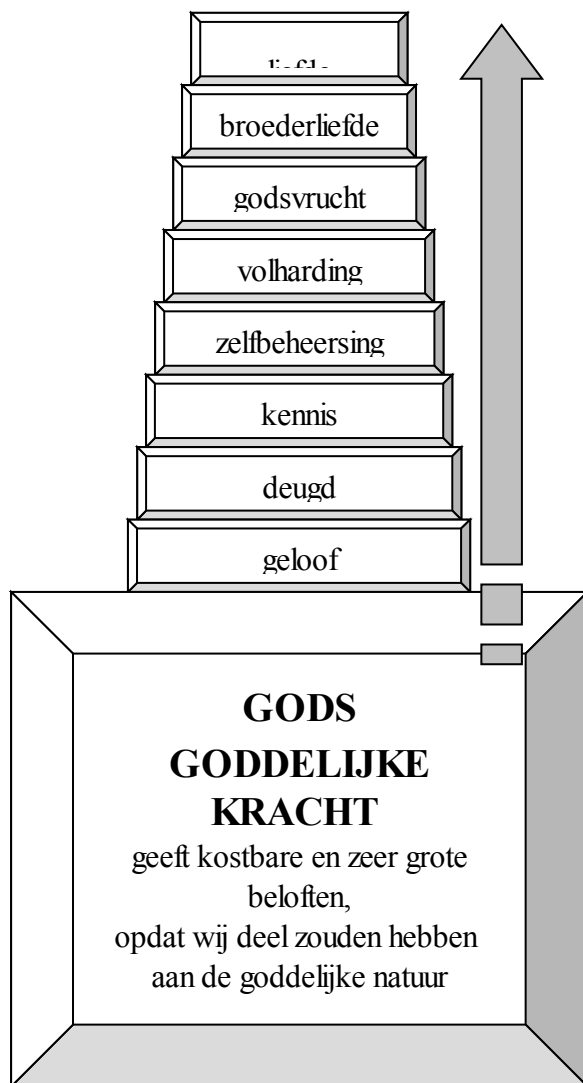
⁶ Brieven waar discussie over was of die tot als gezaghebbend beschouwd moesten worden of niet.

⁷ Zo wordt een boek genoemd dat zagezegd door een bekend iemand (in dit geval Petrus) geschreven is, maar eigenlijk door iemand anders werd geschreven. Zoiets mag je ook liegen noemen.

In v.9 stelt Petrus zijn lezers gerust. God treuzelt niet met Zijn belofte dat Jezus zal terugkomen. Hij is namelijk niet gebonden aan tijd. Hij ziet voorbij de tijd en geeft, degenen die nog niet bekeerd zijn, tijd om dat alsnog te doen.

Toen al, dus zo'n 1950 jaar geleden, waren er mensen die dachten dat God treuzelde. Als men toen al dacht dat Jezus' komst dichtbij was, hoeveel te meer nu. Dit vers leert ons ook over Gods geduld met de mens. Toen al, bleef de komst uit, omdat God geduld had met de mensen. Nu nog steeds. Ook in onze tijd blijft God wachten op mensen die zich bekeren.

e) 2 Petrus 1:3-7 de geloofsladder

Dit gedeelte wordt 'de geloofsladder' genoemd. Over elk onderdeel is heel wat te zeggen. Het is goed om even stil te staan bij het geheel. Bij de basis staat Gods goddelijke kracht. Als je de ladder aan het beklimmen bent, zal je ontdekken dat het niet haalbaar is om jezelf te beheersen, liefde te hebben voor broeders, ... Toch is er geen reden voor wanhoop. Gods goddelijke kracht is er om je te ondersteunen.

Je zou kunnen denken dat het niet nodig is om zelf nog veel inbreng te hebben, want Gods goddelijke kracht geeft wat je nodig hebt. Daarom staat er langs heel het parcours 'ijver'.

Petrus benadrukt dat dit alles moet gaan met betoon van alle ijver. Gods goddelijke kracht werkt samen met onze ijver.

Nog één opmerking. Er staat ‘opdat wij deel zouden hebben aan de goddelijke natuur’. Dat is een gevolg van Gods goddelijke kracht. Het gaat hier niet over het oude Griekse of Hindoeïstische/Boeddhistische idee van het opgaan in Gods wezen, maar over een zeer nauwe gemeenschap tussen God en mens. Op basis van Gods beloften, krijgen wij deel aan Gods heiligheid, gerechtigheid en liefde.

5. 1 Johannes

a) Opbouw⁸

1:1-2:14	Voorwaarden voor gemeenschap
2:15-27	Belemmeringen voor gemeenschap
2:28-5:3	Kenmerken van gemeenschap
5:4-21	Gevolgen van gemeenschap

b) Johannes

De naam ‘Johannes’ komt niet voor in de brief, maar toch wordt de apostel Johannes over het algemeen gezien als schrijver. Dat komt voor een groot gedeelte door de traditie. Polycarpus⁹ (ca.69-155), Irenaeus¹⁰ (ca.130-200) en Papias (ca.65-145¹¹) schrijven deze brief toe aan Johannes. Alleen Eusebius (ca.263-339) twijfelt daaraan, omwille van de opvatting dat er twee ‘Johannesen’ zouden geweest zijn¹². De brief werd dus in de vroege kerk algemeen aanvaard als geschreven door Johannes. Dan is er ook het getuigenis in de brief zelf. Het begint met een getuigenis van hetgeen de schrijver en anderen (er staat: ‘wij’) van Jezus gezien en gehoord hebben. Het gaat hier dus om iemand die met Jezus meegereisd is. Als laatste is er ook de overeenkomst tussen deze brief en het evangelie van Johannes. De manier van schrijven en vele uitdrukkingen komen sterk overeen.

In Handelingen en Galaten zien we dat Johannes werkzaam is in Jeruzalem; hij is daar één van de steunpilaren van de gemeente. De geschriften uit de vroege kerkgeschiedenis zeggen dat Johannes later uit Jeruzalem is weggegaan (waarschijnlijk na de verwoesting van Jeruzalem in 70 n.Chr.) en in en rond Efeze gediend heeft. Dat verklaart ook dat Johannes in Openbaring aan de zeven gemeenten schrijft – dat zijn namelijk allemaal gemeenten in de buurt van Efeze (zie Openbaring, punt b). Waarschijnlijk schreef Johannes deze brief in Efeze. Hij kende zijn gelovige lezers goed, want hij spreekt hen aan met ‘geliefden’ en ‘kinderkens’. We kunnen uit deze aanspreking ‘kinderkens’ afleiden dat Johannes al een hoge leeftijd had.

De brief moet gedateerd worden tussen 70n.Chr. en 95n.Chr. In de laatste jaren van de regering van keizer Domitianus (81-96n.Chr.) werden christenen zwaar vervolgd. In deze brief is echter geen sprake van vervolging. Het is dus waarschijnlijk dat de brief begin jaren 90 geschreven werd, als we er vanuit gaan dat Johannes al oud was.

⁸ *Studiebijbel cd-rom, Inleiding 1 Johannes*. Centrum voor Bijbelonderzoek. Editie 2007

⁹ Polycarpus heeft, volgens de traditie, de apostel Johannes nog gekend.

¹⁰ Irenaeus heeft, eveneens volgens de traditie, Polycarpus nog gekend.

¹¹ De data bij Papias zijn heel onzeker. Sommigen zeggen dat hij geboren is in 60n.Chr., anderen houden het op 75n.Chr. Sommigen zeggen dat hij gestorven is in 130n.Chr., weer anderen zeggen 160n.Chr.

¹² Dit is een idee waar je op internet een en ander over kan vinden. Ik ga er hier niet verder op in.

c) Boodschap

De eerste belangrijke boodschap betreft de liefde voor God en de liefde voor elkaar. Liefde voor God is belangrijk, maar is pas voltooid als er ook broederliefde is. De verticale relatie (God-mens) is niet los te koppelen van de horizontale relatie (mens-mens).

De tweede boodschap is het vasthouden aan de waarheid. Johannes schrijft over antichristen die komen en over het beproeven van geesten. In een aantal verzen benadrukt Johannes dat Jezus de Christus is, de Zoon van God, die mens geworden is (2:22; 4:2,3,15; 5:1,5). Hij bestrijdt hier de gnostiek. Deze zegt dat een goddelijk wezen nooit een mens kan worden, omdat de mens (in zijn vleeselijk gestalte) slecht is. De gnostiek maakt daarom een onderscheid tussen de mens Jezus en de geestelijke Christus (deze zou op Jezus gedaald zijn bij zijn doop, maar Hem voor de kruisiging weer verlaten hebben). In deze brief wordt de naam 'Jezus', altijd samen met 'Christus' vermeld. Daarmee maakt Johannes duidelijk dat deze twee samen horen en niet onderscheiden moeten worden. Een variatie van de gnostiek is het docetisme (dokeo betekent 'schijnen'). Deze zegt dat Christus een schijnlichaam had en daarmee dus niet echt mens was. Niet toevallig zegt Johannes in 4:2 dat Jezus Christus in het vlees gekomen is. Geen schijn, maar echt mens.

e) 'Blijft in Hem' en andere

'Blijft in Hem' (of een soortgelijke zin), is een uitdrukking die vaak terugkomt in 1 Johannes; trouwens ook in het evangelie van Johannes (2:6,24,27,28; 3:6,9,24; 4:15,16).

Ook andersom gebruikt Johannes de uitdrukking vaak: 'God (of het Woord) blijft in u (hem)' (2:14,24; 3:17,24; 4:15,16).

Door deze uitdrukkingen maakt Johannes de band duidelijk die er tussen God en mens kan zijn, moet zijn. De mens kan zonder God of zonder het Woord bestaan, maar zal dan niet tot zijn doel komen of een nuttig instrument zijn.

f) 1 Johannes 4:8 Wie niet liefheeft, kent God niet, want God is liefde

Liefhebben is niet iets wat God doet, een activiteit van God. Hij is liefde. Het is één van zijn eigenschappen. Al wat Hij doet of niet doet, heeft te maken met Zijn liefde. Of het nu gaat over Zijn scheppend handelen, Zijn regering, het onderhouden van hetgeen er is of zelfs Zijn oordeel. God heeft ons gemaakt, vanuit Zijn liefde. En God zal oordelen, vanuit Zijn liefde. Dit te weten, heeft enorme gevolgen voor ons beeld van God. In alles wat Hij doet, speelt liefde mee, omdat liefde een vaste eigenschap van God is. Hij is liefde.

Wie niet liefheeft, kent God niet. Als je God leert kennen, leer je ook Zijn liefde kennen én leer je zelf ook liefhebben. Kennen betekent dus niet alleen het hebben van kennis over God, maar het doordrongen zijn van die kennis en er ook naar leven.

Vergelijking. Ik krijg op zekere dag een briefje in mijn brievenbus, waarop staat dat er volgende week werken aan de waterleiding zullen zijn. Ik zal zeker twee dagen geen water hebben. Ik geef u twee mogelijke reacties. De eerste is dat ik denk: 'Goed dat ik dat weet. Het zal wel wat lawaai geven, maar een beetje beweging in de straat kan geen kwaad'. De tweede mogelijkheid is dat ik denk: 'Goed dat ik dat weet. Ik moet zien dat ik naar de winkel ga voor water. Misschien kan ik aan familie vragen of ik bij hen kan komen douchen'.

In de eerste mogelijkheid heb je kennis, in de tweede heb je diezelfde kennis en handel je ernaar. Zo is het ook met het kennen van God. Als het goed is, handel je naar de kennis van

God. Als God liefde is, is het logisch dat je daarnaar handelt en ook leert liefhebben. En daarom kan Johannes ook zeggen dat als je niet liefhebt, dat je God dan niet kent.

6. 2 Johannes

a) Opbouw

- 1-3 Inleiding
- 4-6 Wandel in waarheid en liefde
- 7-11 Wandel niet met dwaalleraars
- 12-13 Slot

b) Johannes

De schrijver van deze brief en die van 3 Johannes noemt zichzelf ‘de oudste’. Zijn lezers wisten goed wie hij was. Er is wel enige twijfel gerezen over wie 2 en 3 Johannes geschreven heeft. Niet in de tweede eeuw, want Irenaeus (ca.130-200) en Clemens van Alexandrië (ca.150-215) waren duidelijk van mening dat deze brieven door Johannes geschreven waren. Pas later kwam er twijfel, maar deze twijfel was niet groot genoeg om Johannes uiteindelijk niet als schrijver te beschouwen.

De overeenkomsten tussen 2 en 3 Johannes aan de ene en 1 Johannes en het vierde evangelie aan de andere kant, zijn een belangrijke aanduiding dat ze allemaal door dezelfde persoon geschreven zijn.

Johannes schrijft aan ‘de uitverkoren vrouw en haar kinderen’. Het is niet duidelijk wie dat zijn. Sommigen zien het letterlijk als een bepaalde vrouw en haar kinderen (op basis van v.5, 10,13), anderen zien deze verzen juist als een beeld van een gemeente (het beeld van de gemeente als vrouw of bruid, komt natuurlijk vaker voor). Mijn voorkeur gaat uit naar het beeld van een gemeente, maar als later (als we het aan Johannes zelf kunnen vragen) blijkt dat het letterlijk bedoeld is, dan vind ik het niet eens zo onlogisch.

Waarschijnlijk is deze brief ook geschreven in Efeze, rond 90n.Chr.

c) Boodschap

Johannes vertelt hier niets nieuws – dat zegt hij zelf in v.5. In het evangelie van Johannes en in 1 Johannes wordt heel vaak gezegd dat christenen elkaar moeten liefhebben. Dat wordt hier herhaald. Het is een gebod. Maar... dat wil niet zeggen dat je naïef moet zijn. Er zijn dwaalleraars en die willen dat je verliest wat je hebt. Zo’n mensen moet je afhouden.

Dit is een heel moeilijk principe. Vanaf wanneer is iemand een dwaalleraar? En mag je dan helemáál niet meer met deze persoon omgaan? Dit zijn vragen waar we niet licht over moeten gaan, anders loop je de kans dat je iedereen verketterd die het niet eens met je is. Het zou al een goed principe zijn om mensen, waar je van weet dat ze je te veel van God aftrekken, af te houden.

De houding van liefde aan de ene kant en het oppassen voor dwaalleraars aan de andere kant, is een moeilijke evenwichtsoefening.

7. 3 Johannes

a) Opbouw

- 1-8 Gajus' wandel in de waarheid
- 9-12 Diotrefes' boze werken
- 13-15 Slot

b) Johannes

Zie 2 Johannes, punt b.

c) Boodschap

Dit is een heel persoonlijke brief, waarin de wandel van drie personen beschreven wordt. De geadresseerde, Gajus, prijst hij omwille van zijn wandel in de waarheid. Johannes hoopt dat Gajus op deze weg zal blijven wandelen. Daarna bespreekt hij de wandel van Diotrefes. Johannes zegt niet dat Diotrefes foute dingen leert, maar de manier waarop hij omgaat met Johannes en andere leraren die gestuurd worden door Johannes ('de broeders', v.10) is verkeerd. Dit staat in tegenstelling tot de manier waarop Gajus met 'de broeders' omging (v.3).

Waarschijnlijk werd deze brief in dezelfde plaats en tijd geschreven als 2 Johannes, dus in Efeze, rond 90n.Chr.

d) Diotrefes

De reden om aan te nemen dat Diotrefes geen foute dingen leert (zie punt c), is omdat Johannes daarover zwijgt. Het zou heel logisch zijn dat Johannes ook die foute leer zou aankaarten. Hij heeft het echter alleen over wat Diotrefes doet en dat is niet zo best. Blijkbaar aanvaardt Diotrefes het gezag van Johannes niet. Johannes heeft al brieven geschreven aan de gemeente waar Diotrefes is (deze brieven zijn verloren gegaan), maar Diotrefes moet daar niets van hebben. Er staat bij dat Diotrefes 'onder hen', dat wil zeggen in die gemeente, de eerste wil zijn. Dat onthult de reden van Diotrefes' gedrag. Hij wil de eerste zijn, hij wordt gedreven door trots en egoïsme. Daarom laat hij ook 'de broeders' niet toe en gooit zelfs mensen die 'de broeders' wel willen toelaten uit de gemeente.

Het door trots en egoïsme gedreven gedrag van zo'n man is dodelijk voor een gemeente. Zo iemand maakt de gemeente kapot. Daarom gaat Johannes er ook zo hard tegenin. Hij zegt in v.11: 'Wie kwaad doet, heeft God niet gezien'. Diotrefes is misschien geen dwaalleraar in leer, maar wel in gedrag. En dat is minstens even erg.

Dit mag ons ertoe aanzetten om na te denken over ons gedrag in de gemeente.

Waardoor worden wij gedreven als wij in de gemeente dingen doen? Is dat door trots, egoïsme? In dat geval zijn we verkeerd bezig.

8. Judas

a) Opbouw

- 1-2 Inleiding
- 3-16 Reden om te strijden voor het geloof? (dwaalleraars)
- 17-23 Hoe te strijden voor het geloof? (hulpmiddelen tegen dwaalleraars)

b) Judas

Judas is een dienstknecht van Jezus Christus en een broeder van Jakobus. De traditie wil dat het hier gaat over één van de broeders van Jezus (Matt.13:55; Mc.6:3). Hij is dus de broer van de schrijver van het boek Jakobus. Evenals Jakobus geloofde hij eerst niet, maar in Hand.1:14 worden Maria en zijn broers (waaronder we Judas kunnen plaatsen) genoemd onder de gelovigen. In 1Kor.9:5 zegt Paulus dat ‘de broeders des Heren’ hun vrouwen meenamen op zendingsreis. Als Judas hiertoe behoorde, was hij dus een belangrijk figuur op het zendingsveld. Sommigen zijn van mening dat Hand.15:22,32 ook gaat over deze Judas.

Er is nog een andere Judas, namelijk één van de twaalf apostelen. Niet Iskariot, maar Judas, de zoon van Jakobus (Luc.6:15). In Judas vers 17 maakt Judas een onderscheid tussen hem en de apostelen. Het is dus onwaarschijnlijk dat de schrijver van dit boek één van de twaalf apostelen was.

Het boek werd snel aanvaard. Het staat in de Canon van Muratori (ca.170n.Chr.) en Tertullianus (ca.160-225) en Origenes (ca.185-254) aanvaardden het als canoniek. Er is bij sommigen twijfel geweest over het boek, omdat er nogal wat geciteerd wordt uit apocriefe boeken, maar het werd uiteindelijk toch algemeen aanvaard.

Judas schrijft aan ‘de geroepenen’, maar we weten niets meer over hen. Het is niet uit te maken of het gelovigen uit de Joden of uit de heidenen zijn. Het is al evenmin uit te maken waar deze gelovigen woonden. Het enige wat duidelijk is over de lezers, is dat ze moesten strijden tegen dwaalleraars. Judas lijkt hierdoor veel op 2 Petrus (zie punt d).

Men neemt aan dat 2 Petrus vóór Judas geschreven is (zie ook punt d). 2 Petrus is rond 65n.Chr. geschreven, dus Judas moet daarna geschreven zijn. Waarschijnlijk een paar jaar later, omdat de dwaalleraars die 2 Petrus aankondigt, actief zijn als Judas zijn brief schrijft. Men gaat er vanuit dat de brief tussen 66 en 80 n.Chr. geschreven is.

c) Boodschap

Uit de opbouw wordt duidelijk wat Judas wil zeggen. Aan de ene kant dat er dwaalleraars zijn en zullen komen, aan de andere geeft Judas aan hoe zijn lezers ertegen kunnen strijden. Judas staat hiermee vooral in de lijn van 2 Petrus 2. Een andere boodschap die ook in Petrus voorkomt, is de wederkomst van Jezus.

d) Vergelijking 2 Petrus en Judas

We vinden, zoals gezegd, veel overeenkomsten tussen 2 Petrus 2 en Judas. Er zijn ook een paar overeenkomsten in 2 Petrus 3. Hieronder een overzicht.

	<i>Judas</i>	<i>2 Petrus</i>
herinnering	5	1:12
ontrouwe engelen	6	2:4,9
Sodom en Gomorra	7	2:6,10
lasteren heerlijkheden	8	2:10
engelen brengen geen lasterend oordeel uit	9	2:11
redeloze dieren	10	2:12

weg van Bileam	11	2:15
schandvlekken bij de maaltijden	12	2:13,17
wolken (voortgedreven door de wind)	12	2:17
God zal niet sparen (oordeel)	13	2:9
hoogdravende taal, begeerten	16	2:10,18
herinner de woorden van de apostelen	17	3:2
onberispelijk staan	24	3:14

Sommigen gaan er vanuit dat één van de twee gebruik heeft gemaakt van de tekst van de ander. Er zijn twee argumenten om te denken dat Petrus eerst geschreven heeft¹³:

- Petrus waarschuwt voor komende dwaalleraars (2 Pet.2:1-2; 3:3), terwijl er bij Judas al dwaalleraars zijn (Judas 4,8,10,11)
- Judas haalt de profetie van 2 Pet.3:3 aan en zegt dat dit door de apostelen gesproken is (Judas 17,18)

e) Judas' bronnen

Er wordt in Judas twee keer een verhaal aangehaald dat niet in de Bijbel voorkomt. Het eerste is dat van Michaël (Jud.9) en het tweede dat van de profetie van Henoch (Jud.14-15).

Het verhaal van Michaël is afkomstig uit de joodse overlevering die bij Judas en zijn lezers bekend was. Enkele kerkvaders zeggen dat het uit het geschrift 'De hemelvaart van Mozes', komt, waarvan een gedeelte is teruggevonden. Het stuk waarin dit verhaal zou voorkomen, is niet teruggevonden. De duivel wilde het lichaam van Mozes hebben (Deut.34:5,6, vgl. Matt.17:3), omdat Mozes een zondaar was (bv. Ex.2:12; Num.20:2-13) en dus de dood als straf op de zonde moest ondergaan (Rom.6:23).¹⁴

Het citaat in v.14,15 komt uit het apocriefe boek 1 Henoch (meerbepaald 1 Henoch 1:9). Het is echter niet zeker of Judas hieruit geciteerd heeft of dat hij een nog oudere bron had.

Hieronder het stuk uit 1 Henoch.

*And behold! He cometh with ten thousands of His holy ones
To execute judgement upon all,
And to destroy all the ungodly:
And to convict all flesh
Of all the works of their ungodliness which they have ungodly committed,
And of all the hard things which ungodly sinners have spoken against Him.*¹⁵

9. Openbaring

a) Opbouw

Er zijn in de loop van de geschiedenis ongeveer evenveel structuren van Openbaring gemaakt als er boeken over geschreven zijn. Er zijn veel structuren te vinden die opgebouwd zijn rond het getal 'zeven'. Morris heeft in zijn commentaar¹⁶ zeven zegels en bazuinen, wat normaal is,

¹³ DE KEGEL G., VLEUGELS G. *Achtergronden bij de Algemene brieven en het boek Openbaring*. Brochure uitgegeven door Evangelische Christengemeenten Vlaanderen. p.14

¹⁴ Op basis van: *Studiebijbel cd-rom, Commentaar op Judas 9*. Centrum voor Bijbelonderzoek. Editie 2007

¹⁵ CHARLES, R.H. *Book of Enoch, The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament*. The Clarendon Press, Oxford. Edited by Joshua Williams, Northwest Nazarene College. 1995.

¹⁶ MORRIS, L. *Revelation, Tyndale New Testament Commentaries*. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, Michigan. 1987, p.43-45

maar plakt er nog zeven tekenen en zeven laatste plagen aan vast. Dat geeft, mijns inziens, een heel verwrongen opbouw. Ik geef hier twee structuren, waar ik zelf iets in zie.

Opbouw rond: 'Wat was, wat is en wat gebeuren zal' (Op.1:19)¹⁷

1:1-8	Proloog
1:9-20	'Wat u hebt gezien'
2-5	'Wat is'
	<i>2-3 De aardse werkelijkheid</i>
	<i>4-5 De hemelse werkelijkheid¹⁸</i>
6-22	'Wat hierna zal gebeuren'
	<i>6:1-8:5 De zeven zegels; met de intermezzo's 7 en 8:3-5</i>
	<i>8:6-14:20 De zeven bazuinen; met de intermezzo's 10:1-11:13 en 11:19-14:20</i>
	<i>15:1-19:10 De zeven schalen; met de intermezzo's 16:13-16 en 17:1-19:10</i>
	<i>19:11-22:9 De voleinding</i>
22:10-21	Epiloog

Opbouw rond: 'Ik kwam in vervoering des geestes' (Op.1:10, 4:2)¹⁹ – twee visioenen

1:1-8	Proloog
1:9-3:22	Op het eiland Patmos... ik kwam in vervoering des geestes
	<i>1:9-20 Christus in het midden van 7 kandelaren</i>
	<i>2:1-3:22 Brieven van Christus aan 7 gemeenten</i>
4:1-22:19	In de hemel... ik kwam in vervoering des geestes
	<i>4:1-7:17 Een deur geopend in de hemel</i>
	<i>8:1-11:18 Het zevende zegel geopend</i>
	<i>11:19-15:4 De tempel Gods ging open</i>
	<i>15:5-19:10 Tempel van de tent der getuigenis ging open</i>
	<i>19:11-22:19 De hemel geopend</i>
22:20-21	Epiloog

b) Johannes

De schrijver van dit boek geeft zelf aan dat zijn naam Johannes is (1:1,4,9; 22:8). In de eerste eeuwen werd er, voor zover bekend, niet aan getwijfeld dat Openbaring geschreven was door de apostel Johannes. Justinus (in 155n.Chr.), Irenaeus (rond 180 n.Chr.), Clemens van Alexandrië (ca.150-215), Tertullianus (ca.160-225), Hippolytus (ca.170-236) en Origenes (ca.185-254) schreven dat het boek door de apostel geschreven is.

Dionysius (gestorven rond 265n.Chr.) wees op verschillen tussen het evangelie van Johannes en 1 Johannes aan de ene kant en Openbaring aan de andere kant. Er zijn verschillen in gedachten, begrippen en woorden, maar er is ook een aanzienlijk verschil in de kwaliteit van het Grieks. De verschillen in gedachten, begrippen en woorden kunnen verklaard worden door het grote verschil in doelstelling en genre. Het verschil in kwaliteit ligt moeilijker. Sommigen zeggen dat Openbaring geschreven lijkt te zijn door iemand die denkt in het Hebreeuws of Aramees, maar schrijft in het Grieks. Dit is niet het geval in het Johannes-evangelie of in 1 Johannes. Een mogelijke conclusie is dus dat Openbaring door iemand anders geschreven is. Het is echter ook mogelijk dat Johannes dit wel schreef, maar in Openbaring een speciale stijl

¹⁷ *Studiebijbel cd-rom, Structuur van Openbaring*. Centrum voor Bijbelonderzoek. Editie 2007

¹⁸ Er is veel voor te zeggen om hoofdstuk 4-5 bij 'Wat hierna zal gebeuren' te zetten, op basis van Op.4:1

¹⁹ DE KEGEL G., VLEUGELS G. *Achtergronden bij de Algemene brieven en het boek Openbaring*. Brochure uitgegeven door Evangelische Christengemeenten Vlaanderen. p.28

hanteerde om het ‘profetische karakter ervan te onderlijnen’²⁰. Er zijn dus zeker verschillen tussen Johannes/1 Johannes en Openbaring, maar die hoeven niet noodzakelijk te wijzen naar twee verschillende schrijvers.

De kerkelijke traditie is vrij eenduidig in het dateren van dit boek. Irenaeus (ca.130-200), Clemens van Alexandrië (ca.150-215), Origenes (ca.185-254) en Eusebius (ca.263-339) zeggen dat Johannes dit boek schreef aan het einde van de regering van keizer Domitianus (regeerde van 81-96). Er zijn echter ook enkele mensen die het boek kort na de regering van Nero dateren (bijvoorbeeld door de telling van de koningen uit Openbaring 17:9-11²¹). Ik ga er hier niet verder op in.

Openbaring is gericht aan zeven gemeenten. Waarschijnlijk gemeenten waar Johannes gewerkt heeft (zie Johannes, punt b). De volgorde van de gemeenten waar aan geschreven wordt, is logisch. Efeze was de belangrijkste stad en was, voor degene die de brief meenam uit Patmos²², de stad waar hij aan land ging. De andere gemeenten (Smyrna – Pergamum – Tyatira – Sardes – Filadelfia – Laodicea) lagen, samen met Efeze min of meer in een cirkelvorm. Dat was dus een logische route voor een koerier om de brief rond te brengen. In het muratorische fragment (zie bijlage 2) wordt aangegeven dat deze brief wel geadresseerd is aan een beperkte groep gemeenten, maar dat het bedoeld is voor iedereen.

c) Boodschap

De boodschap heeft twee zijden. Een boodschap voor het heden en een boodschap voor de toekomst. De mensen die Johannes’ brief kregen, ontvingen een boodschap van vertroosting in hun verdrukking. Johannes was in ballingschap en de gemeenten zelf hadden ook verdrukking te verduren. En toch... is God daar. Jezus Christus verschijnt aan Johannes en geeft boodschappen voor de gemeenten. Dat is de boodschap voor het heden. Ook nu nog. Wij mogen weten dat Jezus er is. De boodschap voor de toekomst hangt samen met de boodschap voor het heden. Zelfs al is er verdrukking en lijkt het erop dat de verdrukkingen aan de winnende hand zijn, Jezus zal overwinnen. De antichrist die een tijd schijnbaar alle macht op aarde zal hebben en christenen zwaar zal verdrukken, zal na een vastgestelde tijd onherroepelijk overwonnen worden door Jezus. En dan... zal Jezus Christus heersen en wij zullen met Hem heersen als koningen. Hij is niet alleen de alfa (het begin), maar Hij is ook de omega (het einde).

d) Openbaring en de joodse Schriften (het Oude Testament)

Er zijn twee manieren om het Oude Testament te gebruiken.

- Het Oude Testament gewoon citeren, zoals Mattheüs in Matt.1:22-23 doet. Zo’n citaten vinden we niet in Openbaring.
- Toespelingen maken op het Oude Testament, zoals Paulus in Rom.5:12-21. Het is dus geen letterlijk citaat, maar het Oude Testament wordt wel duidelijk gebruikt. Zo wordt ook in Openbaring het Oude Testament gebruikt.

²⁰ Wat tussen haakjes staat, is een citaat uit: DE KEGEL G., VLEUGELS G. *Achtergronden bij de Algemene brieven en het boek Openbaring*. Brochure uitgegeven door Evangelische Christengemeenten Vlaanderen. p.26

²¹ Een belangrijke vraag bij de telling van deze koningen is, waar begonnen moet worden. Als men begint te tellen vanaf Augustus (de eerste echte keizer), dan is Nero de 5e, de 6e (‘één is er nog’) is dan Galba. Een andere belangrijke vraag is, of deze koningen letterlijk als koningen in het Romeinse rijk bedoeld zijn of dat ze ergens symbool voor staan.

²² Patmos ligt ongeveer 90 km ten zuidwesten van Efeze. Het werd door de Romeinen gebruikt als een ballingsoord.

Er staan in het Nieuwe Testament zo'n 200 citaten uit en zo'n 3000 toespelingen op het Oude Testament.

Veel boeken in het Nieuwe Testament gebruiken het Oude Testament meermaals, maar er is geen boek dat zoveel overeenkomsten heeft met het Oude Testament als Openbaring. In Openbaring worden een paar boeken vaak gebruikt: Ezechiël, Daniël en Jesaja. Andere boeken die erin voorkomen zijn Exodus, Psalmen, Jeremia, Joël, Micha, Zacharia.

Een conclusie hieruit zou kunnen zijn dat Johannes een hoop elementen uit verschillende boeken van het Oude Testament neemt en die dan opschrijft in de vorm van profetieën. Zo wordt Openbaring een soort compilatie van het Oude Testament. Sommigen mensen zijn van mening dat Openbaring dat inderdaad is. Ik geloof niet dat het zo is. Ik geloof dat Johannes wel degelijk een hoop dingen zag, die nog moesten en moeten gebeuren. Bij het opschrijven van wat hij zag, werd hij geleid door de Geest om heel veel elementen uit het Oude Testament te gebruiken. Dat geeft een prachtig gevolg. Het Oude Testament bevat profetieën die Johannes ook gezien heeft. Er wordt zo een mooie lijn getrokken van het Oude Testament naar Openbaring. Zo wijzen al deze boeken naar dingen die nog moeten gebeuren.

e) Gemeenschappelijke thema's in de brieven en de Openbaring van Johannes

Verdrukking

1 Johannes heeft het over valse leraren die moeilijkheden brengen. 3 Johannes beschrijft met Diotrefes een figuur die het echte geestelijke leven heel moeilijk maakt. Openbaring heeft een aantal specifieke teksten over verdrukking (bv. 3:10; 7:14; 13:10,17). Openbaring in het algemeen gaat over de strijd tussen God en de mensen die Hem vertrouwen en de antichrist en zijn volgelingen (die Gods volgelingen verdrukken).

Dwaalleraars

De antichrist speelt in Openbaring een belangrijke rol in verdrukking, maar ook in dwaalleer. In 1 en 2 Johannes is dwaalleer een belangrijk thema (zie punt 5 en 6), maar ook 3 Johannes heeft met Diotrefes dwaalleer als thema. In Openbaring worden in hoofdstuk 2 en 3 de Nicolaïeten²³, de leer van Bileam en de vrouw Izebel genoemd. In Openbaring 13:11-18 is het beest uit de aarde een valse profeet (wordt herhaald in 16:13).

f) De antichrist

De naam 'antichrist' komt alleen voor in de brieven van Johannes (1 Joh.2:18,4:3; 2 Joh.7) en in Openbaring. Toch wordt er in meer boeken gesproken over een figuur als de antichrist – bijvoorbeeld in Daniël en Tessalonicenzen. Jezus heeft het in de evangeliën over eenzelfde figuur. Ik probeer hieronder een kort overzicht te geven van hoe de antichrist voorkomt op een aantal plaatsen in de Bijbel.

Daniël

Als we samenvatten wat Daniël over de antichrist zegt, dan komen we tot het volgende.

- hij zal optreden in de eindtijd²⁴ (hfst.8,11)
- hij zal zich indringen in de joodse godsdienst (hfst.7,8,11)

²³ Er is weinig informatie over deze sekte. Sommigen zeggen dat hetzelfde waren als degenen met de leer van Bileam. Anderen zeggen dat het volgelingen waren van Nikolaüs van Antiochië (Hand.6:5). Sommigen brengen hen in verband met afgoderij en immoraliteit, maar eigenlijk is daar allemaal geen zekerheid over. Zeker is dat het een groepering was die de rechte leer niet meer leerde.

²⁴ Daarover meer in punt g.

- hij zal het uitverkoren volk vervolgen (hfst.7,8,11)
- hij zal door God vernietigd worden (hfst.2,7,8,11)

Vaak wordt Antiochus IV²⁵ gezien als vervulling van de profetieën van Daniël. Het is interessant om te bekijken wat Antiochus aangericht heeft in Israël²⁶ en Daniël ernaast te leggen. Er zijn een aantal overeenkomsten te vinden, maar Antiochus is geen volledig vervulling van Daniëls profetieën. We kunnen Antiochus beter zien als een voorafschaduwning van de antichrist; een soort antichrist in het klein.

Jezus over de antichrist

Jezus heeft het over de antichrist in zijn rede over de laatste dingen (Matt.24:1-51 en Mc.13:1-37²⁷). Jezus spreekt over valse christussen en profeten, die grote tekenen en wonderen zullen doen om de gelovigen te verleiden. Jezus spreekt ook over verdrukking van de gelovigen (op verschillende plaatsen in de evangeliën) en over de gruwel der verwoesting²⁸.

Tessalonicenzen

Paulus spreekt in de tweede brief aan de Tessalonicenzen over de ‘mens der wetteloosheid’ (2 Tess.2:3-12). Deze ‘mens der wetteloosheid’ is een ‘zoon des verderfs’, een tegenstander, die zich tegen God verheft en zich in de tempel Gods zet om te laten zien dat hij een god is²⁹. Hij doet ‘naar de werking van satan’ ook allerlei krachten, tekenen en bedrieglijke wonderen’. Allemaal kenmerken die we ook in Daniël tegenkomen en die passen bij de antichrist.

Het is goed te onthouden dat Paulus zegt in v.7 dat de werking van de wetteloosheid al gaande is, verborgen weliswaar. Later zal die pas openbaar worden (zie 2 Tessalonicenzen, punt d).

Openbaring

De antichrist, het beest, wordt voor het eerst genoemd in 11:7. Dat is het begin van heel wat informatie over de antichrist in hoofdstuk 11, 12 en 13. We zien hoe de draak en het beest overeenkomsten heeft met de dieren uit Daniël 7. We zien hoe het beest God lastert, de gelovigen vervolgt, wonderen en tekenen doet, ...

Er wordt in hoofdstuk 12 en 13 eigenlijk een drie-eenheid gepresenteerd, die een tegenbeeld is van de goddelijke drie-eenheid.

- de draak: *de oude slang, duivel, satan (12:9,10). Daarmee is de draak een tegenbeeld van God, de Vader.*
- het beest uit de zee: *deze wordt dodelijk verwond, maar geneest (13:3). De mensen krijgen het teken van het beest op hun voorhoofd of hand (13:17 – zie het contrast met 13:8 en 14:1 – gelovigen hebben de naam van het Lam). Daarmee is dit beest een tegenbeeld van Jezus.*
- het beest uit de aarde: *een valse profeet (13:14), die het beeld leven schenkt. Daarmee is dit beest een tegenbeeld van de Heilige Geest.*

²⁵ Koning van Syrië tussen 175 en 163v.Chr.

²⁶ Hierover zijn verschillende boeken geschreven. Er is ook veel informatie over Antiochus IV op het internet te vinden.

²⁷ Er is ook een ‘rede over de laatste dingen’ in Lucas 21:5-38, maar Lucas heeft het daar niet over de antichrist.

²⁸ Deze uitspraak heeft zijn oorsprong in Daniël 9:27, 11:31. Het gaat over het ontwijden van de tempel, het opzettelijk brengen van een verkeerd offer. Iets soortgelijks heeft Antiochus IV laten doen door een afgodenaltaar te maken van het altaar in de tempel.

²⁹ Het ‘zich zetten in de tempel’ heeft te maken met de gruwel der verwoesting uit Daniël, Mattheüs en Marcus.

We zien hier wat het doel is van de satan. Hij wil alles wat met God te maken heeft, vervormen. Dat zien we ook in 17:8, waar staat dat het beest ‘was en is niet en het zal opkomen uit afgrond’. Dit in tegenstelling tot God en Jezus, die is, die was en die komt (1:8,17).

Over het getal van het beest, 666 (13:18), zijn heel veel theorieën geopperd. Sommigen menen dat het een tegenbeeld is van 777, wat goddelijke volmaaktheid inhoudt. Anderen hebben via getalwaarden uitgevonden dat 666 over keizer Nero gaat. Nog anderen hebben andere namen gevonden. Ik heb een lichte voorkeur voor de volgende verklaring³⁰:

Een andere verklaring is gebaseerd op de schrijfwijze χ ζ ζ voor het getal 666, die we in veel handschriften en bij de kerkvader Ireneüs vinden. In deze schrijfwijze ziet men de letters waarmee de naam Christus in de Oudheid werd afgekort (χ ζ; de χ is in het Grieks de eerste letter van Christus en de ζ de laatste), met daartussen het teken van de slang, de letter ζ. Zo bekeken is het getal van het beest een duivelse vervorming van de titel van de Here Jezus en het kenmerkt dus het beest als een satan en een anti-Christus. Het probleem van deze uitleg is dat niet alle handschriften deze schrijfwijze hebben en verder ook dat Johannes zegt dat het getal berekend kan worden.

Mijn voorkeur voor deze verklaring volgt uit het idee, dat veel zaken die de antichrist doet, een vervorming zijn van wat God doet. Het zou mij dus niet verbazen als het getal een vervorming is van Jezus' naam. Maar... zoals de studiebijbel zegt, is het feit dat er dan geen berekening is, een belangrijke tegenwerping.

g) De eindtijd of de ‘laatste (der) dagen’

De eindtijd of de ‘laatste (der) dagen’ wordt nogal eens gezien als de laatste jaren voor Jezus terugkomt. Joël 2:28-31 (en Handelingen 2:17-20) maakt echter duidelijk dat in de ‘laatste dagen’ de Geest uitgestort wordt. De laatste dagen zijn dus al begonnen met de komst van de Messias en de daaraan verbonden uitstorting van de Heilige Geest.

In Jezus' rede over de laatste dingen, zegt hij in Matt.24:33 tegen zijn discipelen dat wanneer zij ‘dit alles’ zien, zij moeten weten dat ‘het nabij is’. Wat is ‘dit alles’ en ‘het nabij is’? ‘Dit alles’ vinden we in Matt.24:4-14, ‘het nabij is’ wordt beschreven in Matt.24:15-31. De verzen 4-14 vertellen over oorlogen, aardbevingen, valse profeten. Allemaal aanwijzingen dat het einde komt. Vers 14 eindigt met ‘dan zal het einde gekomen zijn’. Daarna volgt een beschrijving van hoe een gruwel der verwoesting opgericht wordt, een grote verdrukking die zal plaatsvinden en uiteindelijk de komst van de Zoon des mensen, Jezus. De laatste dagen zijn dus de periode tussen Jezus' eerste en tweede komst en niet alleen de laatste 7 of 3,5 jaar.

De tweede periode, die Jezus beschrijft vanaf de oprichting van de gruwel der verwoesting (Dan.9:27 en Matt.24:15), duurt zo'n 3,5 jaar. Er zijn een heel aantal verschillende aanduidingen voor de lengte van het tweede deel:

- Dan.7:25, 12:7: *een tijd, tijden en een halve tijd*
- Dan.8:13-14: *2300 avonden en morgens of 1150 dagen (3 jaar, 2 maanden en 10 dagen³¹)*
- Dan.9:27: *een halve jaarweek*
- Dan.12:11: *1290 dagen (3 jaar en 7 maanden)*
- Dan.12:12: *1335 dagen (3 jaar, 8 maanden en 15 dagen)*
- Op.11:2, 13:5: *42 maanden of 1260 dagen (3 jaar en 6 maanden)*
- Op.11:3, 12:6: *1260 dagen (3 jaar en 6 maanden)*

³⁰ Citaat uit: *Studiebijbel cd-rom, De antichrist*. Centrum voor Bijbelonderzoek. Editie 2007

³¹ Gerekend met jaren van 360 dagen; zelfde opmerking voor de andere teksten.

- Op.12:14: tijd, tijden en een halve tijd

Johannes spreekt in Openbaring over de verzoeking, het beest en de periode van 42 maanden in de toekomstige tijd (Op.3:10, 11:2, 13:5,7). Het is een periode die nog moet komen, terwijl we nu toch al in het 'laatste der dagen' leven. Het is dus duidelijk dat we nu leven in de laatste der dagen, maar nog niet in de periode van de antichrist.

h) De grote verdrukking

Een onderdeel van de eindtijd is hetgeen wij 'de grote verdrukking' noemen. Meestal wordt dit gezien als een periode van 7 jaar, waarin de antichrist zich zal openbaren. In het vorige stuk hebben we gezien dat er gesproken wordt over een periode van 3,5 jaar. Waar komt dan de 7 jaar vandaan?

Deze visie is gebaseerd op Dan.9:27. Daarin wordt gesproken over een verbond dat gesloten wordt en dat een 'week' (jaarweek) duurt. In de helft van die week wordt de gruwel opgericht en komt de verwoester. Die tweede helft duurt, zoals in punt g aangegeven, zo'n 3,5 jaar. De volledige week duurt dan 7 jaar. Toch is daar verschil van mening over. Ik zet in schema twee visies tegenover elkaar.

	Studiebijbel	Koorevaar/Dirkzwager
einde van de 62 weken (69 ^e jaarweek)	Jezus' dood/opstanding	Jezus' dood en opstanding
tussenperiode	<i>geen tussenperiode</i>	is nu bezig
70 ^e jaarweek deel 1	begint met de uitstorting van de Heilige Geest op Pinksteren; is nu bezig	begint met het oprichten van het verbond (Dan.9:27)
70 ^e jaarweek deel 2	begint met de gruwel der verwoesting; antichrist openbaart zich; duurt 3,5 jaar; eindigt met overwinning van Christus	begint met de gruwel der verwoesting; antichrist openbaart zich; duurt 3,5 jaar; eindigt met overwinning van Christus

i) Het duizendjarig rijk

Over het duizendjarige rijk is veel discussie. In de eerste eeuwen was de kerk nauw verbonden met het idee van een duizendjarig rijk na de wederkomst van Christus (chiliasme³² of millennialisme; soms ook pre-chiliasme of pre-millennialisme genoemd³³). Door de geschriften van Augustinus, die dit duizendjarig rijk en de regering van Christus in de kerk zag, werd het chiliasme aan de kant geschoven. De visie van Augustinus, en velen na hem, wordt post-chiliasme of genoemd. Vanaf de 17^e eeuw kwam het chiliasme terug in de belangstelling. Dan is er nog het a-chiliasme dat zegt dat er helemaal geen letterlijke regering van Christus is of komt, niet voor en niet na zijn wederkomst. Zelf geloof ik in een letterlijke, vredevolle, duizendjarige regering van Christus, na zijn wederkomst, op basis van Openbaring 20:4-6. En een eeuwige regering daarna. Wat een vooruitzicht!

³² Het woord chiliasme is afkomstig van het Grieks 'chilioi' (duizend) en millennialisme is afkomstig van het Latijns 'mille'. Ik gebruik hier overal 'chiliasme' (met of zonder voorvoegsels), maar zou ook 'millennialisme' kunnen gebruiken.

³³ De belangrijkste tekst hiervoor is Openbaring 20:4-6.